

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τα ελληνικά παραδοσιακά προϊόντα αποτελούν για τη χώρα μας μια ανεκτίμητη πηγή πλούτου, η οποία παραμένει, ακόμη, αναξιοποίητη.

Οι προσπάθειες, οι οποίες γίνονται, παρά τις θετικές προθέσεις, παρά τη φιλότιμη διάθεση ορισμένων φορέων και παρά τις δυνατότητες, που τώρα παρέχονται από **το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Leader+** δεν φαίνεται να οδηγούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση ενός κρίσιμου θέματος, οι πραγματικές διαστάσεις του οποίου **δεν έχουν ακόμη συνειδητοποιηθεί**.

Σε μια εποχή όπου το **έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της οικονομίας** συνεχώς διευρύνεται, η ανάδειξη και η αξιοποίηση των παραδοσιακών προϊόντων, που κατ' εξοχήν συγκεντρώνουν μοναδικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα συνιστούν για τη χώρα μας μια **πολύτιμη ευκαιρία**, την οποία κινδυνεύουμε να χάσουμε.

Με την πρόταση αυτή, το Ίδρυμα “Νικόλαος Γ. Παπαδημητρίου” εισηγείται μια νέα αντιμετώπιση του προβλήματος.

Μια συνολική στρατηγική αποτελεσματικής ανάδειξης, αξιοποίησης και διαχείρισης των παραδοσιακών προϊόντων, η οποία με τη **συμβολή και του προγράμματος Leader+** μπορεί να εκμεταλλευτεί στο έπακρο τις δυνατότητές τους, επιφυλάσσοντας μια νέα δυναμική ανάπτυξης τόσο στους παραγωγούς και τις τοπικές κοινωνίες όσο και στην Εθνική Οικονομία.

1. Τα Ελληνικά Παραδοσιακά προϊόντα σήμερα

Τα Ελληνικά “Παραδοσιακά” προϊόντα **δεν μπορούν να θεωρηθούν παραδοσιακά**. Όσα σήμερα κυκλοφορούν, σε όχι ευκαταφρόνητη ποσότητα, συγκεντρώνουν, στην καλύτερη περίπτωση, γενικά και αόριστα χαρακτηριστικά που καλύπτουν, “τύποις”, την ονομασία προέλευσής τους.

- Δεν υπάρχει θεσπισμένο κριτήριο του **τι είναι** και **τι δεν είναι** παραδοσιακό.
- **Δεν υπάρχει τρόπος ελέγχου** της παραδοσιακότητάς τους και κανείς δεν είναι σε θέση να αξιολογήσει τη γνησιότητα και την αυθεντικότητά τους.
- Τα περισσότερα από αυτά **δεν είναι επώνυμα και αναγνωρίσιμα**. Κυκλοφορούν, κυρίως, στον τόπο παραγωγής τους, παρουσιάζονται ενίοτε σε σποραδικές εκθέσεις ή τοπικά περίπτερα και όσα από αυτά γνωρίζουν ευρύτερη διανομή συγχέονται μέσα στο σύγχρονο αγοραστικό περιβάλλον με παρεμφερή ξένα, εισαγόμενα ή και εγχώρια προϊόντα άλλοτε “γνήσια” και άλλοτε “παρεμφερή”, με αποτέλεσμα η έννοια και η αξία του “παραδοσιακού” να διαχέεται σ’ ένα ασαφές πλήθος βιομηχανικής προελεύσεως προϊόντων – χωρίς ελπίδα διάκρισης.

Έτσι, **χωρίς κατοχυρωμένα, διακριτά χαρακτηριστικά, χωρίς εχέγγυα αυθεντικότητας και ποιότητας**, τα παραδοσιακά προϊόντα **αναιρούν ή ακυρώνουν** το πιο πολύτιμο συστατικό τους, **την παραδοσιακότητά τους**, που αποτελεί εν προκειμένω **το σημαντικότερο εμπορικό τους επιχείρημα** και τα ιδιαίτερα “μονοπωλιακά” χαρακτηριστικά τους, αυτά δηλαδή που τα διαφοροποιούν, τα διακρίνουν και συνιστούν την προστιθέμενη αξία τους.

Ενδεικτικά μόνο αναφέρουμε ότι πολλά από τα χειροτεχνήματα, όπως χαλιά, κιλίμια, φλοκάτες και έπιπλα που θεωρούνται “παραδοσιακά”, όχι μόνο δεν παράγονται με τον τρόπο, τα σχέδια, τα χρώματα και τα νήματα/ υλικά της συγκεκριμένης τοπικής παράδοσης, αλλά κυκλοφορούν σε παρεμφερείς εκδοχές για να ανταγωνιστούν ανάλογα εισαγόμενα δεύτερης ποιότητας.

Ακόμη πιο ασαφής είναι η κατάσταση στα “παραδοσιακά” λεγόμενα τρόφιμα, όπου, γαλακτοκομικά, τυριά, αλλαντικά, ζυμαρικά και γλυκά παράγονται “κατά το δοκούν” του παραγωγού, με προϋποθέσεις που δεν έχουν καμία σχέση με τα παραδοσιακά συστατικά, τις συνταγές και τον τρόπο παρασκευής, που υπαγορεύει η παράδοση του συγκεκριμένου τόπου καταγωγής τους, και μάλιστα σε “εκδοχές”, που επιδιώκουν να ανταγωνιστούν τα βιομηχανικά ομόλογά τους!

Είναι προφανές, ότι, με αυτές τις προϋποθέσεις, παραδοσιακά προϊόντα δεν υπάρχουν. Με την ανεξέλεγκτη αυτή παραγωγή δεν αναιρείται μόνο η παραδοσιακότητα των προϊόντων, την οποία, ούτως ή άλλως οφείλουμε να διασώσουμε και να διαφυλάξουμε. **Αναιρείται το**

ουσιαστικό οικονομικό όφελος, που ενσωματώνει η παραδοσιακότητά τους.

Εάν δεν διασωθεί και δεν αναδειχθεί αυτή η παραδοσιακότητα, **τότε δεν υπάρχει συγκριτικό πλεονέκτημα**. Και χωρίς αυτό, **δεν υπάρχει και ανταγωνιστική δυναμική**.

2. Τα Παραδοσιακά προϊόντα και ο σύγχρονος καταναλωτής

Η αντιστροφή των αξιών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και η υποχώρηση των προτύπων της βιομηχανικής εποχής διαμορφώνουν σήμερα στην αγορά νέες συνθήκες και νέα κριτήρια επιλογής.

Ο σύγχρονος καταναλωτής απομαζικοποιείται. Η ανάπτυξη της οικονομικής και κοινωνικής του θέσης, το μορφωτικό του επίπεδο και η προσωπική του ευαισθησία εξειδικεύουν διαρκώς τις προτιμήσεις του και αλλάζουν την αγοραστική συμπεριφορά του.

Η ροπή προς το **μη βιομηχανικό προϊόν**, προς το **χειροποίητο**, το **“σπιτικό”**, το **αγνό**, το κατασκευασμένο **με τον “παλιό” ακόμη και “πρωτόγονο” τρόπο**, το **εκλεκτικό** και το **ξεχωριστό** προσανατολίζουν τις επιλογές του όλο και περισσότερο σε **“εκτός σειράς”** προϊόντα, που διακρίνονται, όχι πλέον για την χρησιμότητα ή τη θρεπτική τους αξία όσο γιατί συγκεντρώνουν κάποια **στοιχεία μοναδικότητας**, που έχουν σχέση με την παράδοση της περιοχής που παράγονται.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι πάνω σε αυτή τη βάση, εκατοντάδες μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ιταλία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Αυστρία και την Ισπανία δραστηριοποιούνται με επιτυχία, παράγοντας συγκεκριμένους τύπους παραδοσιακών προϊόντων, τα οποία διαθέτουν σε περιορισμένο και ελεγχόμενο αριθμό **“εκτός σειράς”** με τη μορφή των **“delicatessen”**, που προτιμώνται και ζητούνται ακριβώς γιατί είναι **“διαφορετικά”**. Και είναι διαφορετικά, γιατί συμπυκνώνουν **αυθεντικά στοιχεία** της τοπικής τους παράδοσης, της κληρονομιάς τους αλλά και της πολιτισμικής **“εικόνας”** της περιοχής τους.

Το σημαντικό είναι ότι αυτά τα προϊόντα, που δεν καλούνται και δεν προορίζονται να καλύψουν **“πρώτες ανάγκες”**, δεν υπόκεινται στους ανταγωνιστικούς περιορισμούς των βιομηχανικών προϊόντων. Η τιμολογιακή πολιτική τους μπορεί να διαμορφωθεί ελεύθερα γιατί ο σύγχρονος καταναλωτής, όπως τον περιγράψαμε προηγουμένως, είναι διατεθειμένος, προκειμένου να τα αποκτήσει **να τα πληρώσει**

ακριβότερα, αφού ο λόγος της προτίμησής του είναι τελείως διάφορος της χρησιμότητας ή της θρεπτικής αξίας των προϊόντων.

Αν αυτός ο τρόπος παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων αξιοποιείται με τέτοια επιτυχία στην Ευρώπη, τότε οι δυνατότητες της χώρας μας είναι συγκριτικά πολλαπλάσιες.

Η πολυμορφία και η πολυρρυθμία της Ελλάδας, η εντελώς διακριτή φυσιογνωμία κάθε περιφέρειας, κάθε νομού, κάθε νησιού και κάθε χωριού, οι ξεχωριστές παραδόσεις, που συνδέονται άμεσα με ένα πλουσιότατο ιστορικό υπόβαθρο και οι ανεξάντλητες ποικιλίες των πάσης φύσεως προϊόντων, αγροτικών, αλιευτικών και χειροτεχνημάτων αποτελούν για τη χώρα μας την καλύτερη διασφάλιση μιας τέτοιας προοπτικής και περιγράφουν την ανάγκη πλέον, αλλά και το κεντρικό ζητούμενο αυτής της πρότασης. Δηλαδή:

Τη δημιουργία επώνυμων, διακριτών και αναγνωρίσιμων, εκτός σειράς, αλλά εντός αγοράς παραδοσιακών προϊόντων

που να συμπυκνώνουν, **τα αυθεντικά χαρακτηριστικά** προελεύσεως, ποιότητας, γεύσης, αρώματος και τρόπων παρασκευής.

3. Η Στρατηγική ανάδειξης και διαχείρισης των παραδοσιακών προϊόντων

Οι συνθήκες που επικρατούν σήμερα στην αγορά των Ελληνικών παραδοσιακών προϊόντων, οι τάσεις που διαμορφώνουν τη συμπεριφορά του σύγχρονου καταναλωτή, κυρίως όμως η αξιοποίηση και ανάδειξη του πραγματικού συγκριτικού τους πλεονεκτήματος υπαγορεύουν την ανάγκη μιας **συνολικής επανατοποθέτησης στο πρόβλημα**, ιδιαίτερα όμως μιας νέας αντιμετώπισης, που όχι μόνο ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των παραδοσιακών προϊόντων αλλά αποκαλύπτει παράπλευρες δυνατότητες, που έχουν ιδιαίτερη αξία και για τους παραγωγούς και για τις τοπικές κοινωνίες.

Το Ίδρυμα “Νικόλαος Γ. Παπαδημητρίου” πιστεύει ότι η κεντρική στρατηγική κατεύθυνση της όλης προσπάθειας πρέπει να είναι

η επίσημη κατοχύρωση της ταυτότητας των παραδοσιακών προϊόντων.

Και αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τις εξής δράσεις:

1.	Με την αποσαφήνιση και τον προσδιορισμό της ταυτότητας του παραδοσιακού προϊόντος
2.	Με την καταγραφή των παραδοσιακών προϊόντων κάθε περιοχής
3.	Με την πιστοποίηση της ταυτότητας των παραδοσιακών προϊόντων

Ειδικότερα:

1. Αποσαφήνιση και προσδιορισμός της ταυτότητα των παραδοσιακών προϊόντων

Είναι πλέον περισσότερο από αναγκαίο να προσδιοριστεί με ακρίβεια τι είναι και τι δεν είναι παραδοσιακό προϊόν. Και ως παραδοσιακό πρέπει να θεωρείται το προϊόν που παράγεται με τα υλικά, τα συστατικά και τη μέθοδο/ τεχνοτροπία που υπαγορεύει η πολιτιστική παράδοση και κληρονομιά κάθε περιοχής. Αυτό συνιστά το πρώτο βήμα **για τον έλεγχο** της παραδοσιακότητας κάθε προϊόντος. Και αρμόδιος να προσδιορίσει τι είναι και τι δεν είναι παραδοσιακό προϊόν είναι μόνο η Τοπική Κοινωνία κάθε περιοχής ή η νόμιμη αρχή που την εκπροσωπεί – κατά τεκμήριο ο Δήμος ή η Κοινότητα.

2. Καταγραφή των παραδοσιακών προϊόντων κάθε περιοχής

Δεύτερο βήμα ελέγχου είναι η λεπτομερής καταγραφή των παραδοσιακών προϊόντων κάθε περιοχής. Έτσι **κάθε πόλη, κάθε νησί, κάθε μικρό ή μεγάλο χωριό** θα πρέπει να **καταγράψει την παράδοση κάθε προϊόντος του**, να προσδιορίσει δηλαδή, το ίδιο, τα χαρακτηριστικά που το καθιστούν γνήσιο, έτσι ώστε οι κάτοικοι κάθε περιοχής, κάθε τοπικής κοινωνίας να μπορούν να διαφυλάξουν την παραδοσιακότητα των προϊόντων τους, να τα διασφαλίσουν από παραποιήσεις και αλλοιώσεις και να θωρακίσουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.

Στην ίδια αυτή προσπάθεια πρέπει να ενταχθεί και η αναζήτηση ενδεχομένως **παλαιών ξεχασμένων προϊόντων ή συνταγών** που θα πρέπει να “ανασυρθούν” και να επιδιωχθεί η αναβίωσή τους, γεγονός που θα συμβάλει σημαντικά στη διάσωση και ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Και σε αυτή την περίπτωση αρμόδια αρχή για την κίνηση της διαδικασίας καταγραφής θα είναι και πάλι η Τοπική Αρχή, Δήμος ή Κοινότητα.

3. Πιστοποίηση της ταυτότητας των προϊόντων

Η κατοχύρωση της ταυτότητας των προϊόντων ολοκληρώνεται με την επίσημη πιστοποίηση της ταυτότητά τους από την αρμόδια τοπική αρχή. Αυτό επιτυγχάνεται με την καθιέρωση **ενός εμβλήματος/σήματος ή πιστοποιητικό γνησιότητας**, που αποτελεί πλέον **επίσημο τεκμήριο** αυθεντικότητας αλλά και πολύτιμο όπλο για τη διάθεση και εμπορία των προϊόντων.

Με την ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας είναι προφανές ότι πλέον:

Γνήσια παραδοσιακά προϊόντα κάθε συγκεκριμένης περιοχής θα θεωρούνται μόνο όσα θα φέρουν το σήμα – σφραγίδα του αρμόδιου φορέα ή αρχής, στοιχείο που θα αποτελεί και την αδιαφιλονίκητη απόδειξη της γνησιότητας και της ποιότητάς τους.

4. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Όπως προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε, ο αρμόδιος Φορέας/ Αρχή που μπορεί να συντονίσει τη διαδικασία καταγραφής, τεκμηρίωσης και πιστοποίησης των παραδοσιακών προϊόντων είναι και πρέπει να είναι – η Τοπική Αυτοδιοίκηση, κυρίως σε επίπεδο Δήμου ή Κοινότητας.

Για τους εξής λόγους:

- Γιατί η Αρχή που έχει λόγο και ενδιαφέρον να προωθήσει και να αναδείξει τα προϊόντα της περιοχής της είναι πρωτίστως ο Δήμος ή η Κοινότητα.
- Γιατί τα παραδοσιακά προϊόντα, τα γνήσια παραδοσιακά προϊόντα, που παράγονται με τον ιδιαίτερο τρόπο κάθε περιοχής, με συγκεκριμένες συνταγές ή τεχνοτροπίες, αποτελούν στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου. Και είναι και σωστό και σκόπιμο **αποκλειστικός θεματοφύλακας της παράδοσης** αλλά και **αποκλειστικός διαχειριστής** της να είναι η αρχή που εκφράζει την τοπική κοινωνία κάθε περιοχής.
- Γιατί κάθε Δήμος ή Κοινότητα **θα έχει συμφέρον** να οργανώσει μια τέτοια διαδικασία. Ο Δήμος με τον τρόπο αυτό θα παρέχει

ουσιαστική υποστήριξη στους παραγωγούς. Για την οργάνωση της διαδικασίας πιστοποίησης και για την παροχή της “σφραγίδας γνησιότητας”, ο Δήμος μπορεί και πρέπει να “αμείβεται” με ένα ποσοστό επί της τιμής πώλησης κάθε προϊόντος.

- Με τα χρήματα από την παροχή αυτής της “σφραγίδας” ο Δήμος θα μπορεί να χρηματοδοτεί προγράμματα προώθησης των προϊόντων της περιοχής του, δυνατότητα που δεν είναι εύκολο να έχει κάθε μεμονωμένος παραγωγός, αλλά και να εξελίξει προγράμματα επικοινωνίας, με στόχο την ανάδειξη της φήμης και της “εικόνας” του τόπου του.

5. Μοναδικά πλεονεκτήματα και οφέλη για τις Τοπικές Κοινωνίες

Πέρα από τη συμβολή στον ευρύτερο στόχο της διοικητικής και οικονομικής ανεξαρτησίας των Δήμων, πέρα από τη συνεισφορά της στην εθνική οικονομία, η διαδικασία πιστοποίησης των παραδοσιακών προϊόντων, όπως περιγράφηκε, μπορεί να επιτύχει κάτι ουσιαστικότερο: **τη διαμόρφωση μιας νέας αντίληψης επιχειρηματικής δράσης και ενεργότερης συμβολής στην ανάπτυξη και ανάδειξη κάθε περιοχής.**

Η διαδικασία της πιστοποίησης των παραδοσιακών προϊόντων και η διασφάλιση της αυθεντικότητάς τους μπορεί να εξασφαλίσει:

- **Τη στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων** κάθε περιοχής της Ελλάδας.
- **Τη διατήρηση και περαιτέρω ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.** Η πολιτιστική κληρονομιά δεν είναι μουσειακό είδος, είναι ενεργό κεφάλαιο των ανθρώπων που τη συνεχίζουν.
- **Τη δημιουργία νέων συνθηκών επιχειρηματικής συνεργασίας** Τοπικής Αυτοδιοίκησης και επιχειρήσεων της περιοχής.
- Τη δημιουργία **νέων, οικογενειακών μονάδων παραγωγής** και τυποποίησης τοπικών προϊόντων.
- Την αποτελεσματική **ανάδειξη, προβολή και προώθηση της εικόνας** της περιοχής και των επιχειρήσεών της σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.
- Την περαιτέρω αξιοποίηση των υλικών και ανθρώπινων πόρων κάθε περιοχής.

- Τη δημιουργία εσόδων από τη συνεργασία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μεγάλων επιχειρήσεων, που επιθυμούν να αξιοποιήσουν το τοπικό σήμα πιστοποίησης.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής κάθε περιοχής.
- Τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Τη συγκράτηση ή του “επαναπατρισμού” των νέων στις οικογενειακές τους εστίες.

Πρέπει ακόμη να επισημάνουμε ότι αυτός ο τρόπος παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων **ανταποκρίνεται στην νοοτροπία του Έλληνα**. Του εξασφαλίζει τη δυνατότητα δημιουργίας μιας ανεξάρτητης ειδικευμένης μονάδας, χωρίς περιορισμούς και δεσμεύσεις και τον ωθεί στη διαμόρφωση νέων προτύπων επιχειρηματικότητας, που συνδέονται άμεσα με τον τόπο και την οικογενειακή του παράδοση.

Δεν πρέπει τέλος να ξεχνάμε ότι πέραν του τοπικού και εθνικού κοινού στο οποίο απευθύνονται τα παραδοσιακά προϊόντα, η διαρκής διεθνοποιημένη αγορά προσδίδει σ’ αυτά εξαγωγική δυναμική.

Τα παραδοσιακά προϊόντα έχουν δυνητικό **διεθνές κοινό**, το οποίο με τις σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφορικής και του διαδικτύου μπορεί να προσεγγιστεί πλέον ταχύτερα και αποτελεσματικότερα.

6. Το θεσμικό πλαίσιο

Είναι προφανές, βεβαίως, ότι μια τέτοια δραστηριότητα χρειάζεται, για να είναι αποτελεσματική, μια σειρά ρυθμίσεων, έτσι ώστε να διαμορφωθεί το ασφαλές θεσμικό πλαίσιο, που θα δίνει τη δυνατότητα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση να αξιοποιήσει τα οφέλη της.

Η στήριξη της πρωτοβουλίας σε κεντρικό επίπεδο Διοίκησης (Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης) καθώς και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και η πιλοτική εφαρμογή των δράσεων σε ορισμένους Δήμους είναι βέβαιο ότι θα διαμορφώσει τις προϋποθέσεις μιας τελικής ρύθμισης.

Τα ελληνικά παραδοσιακά προϊόντα συνιστούν πρόκληση οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Σε μια εποχή που όλοι αναζητούν συγκριτικά πλεονεκτήματα για τη διαφοροποίηση και ανάδειξη των προϊόντων τους είναι τουλάχιστον άδικο μια χώρα με τέτοιο πλούτο

“συγκριτικών πλεονεκτημάτων” να ολιγωρεί αμήχανα και να δρα αποσπασματικά.

Η αποτελεσματική αξιοποίηση και ανάδειξη των παραδοσιακών προϊόντων αποτελεί για τη χώρα μας ένα εν δυνάμει κεφάλαιο, πολύτιμο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας.

Είναι κεντρικό ζητούμενο. Αφορά το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας και επιφυλάσσει στους κατοίκους της μοναδικές δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου.